

STRUKTURY ORGANIZACYJNE, UZBROJENIE I WYPOSAŻENIE TECHNICZNE WOJSKA POLSKIEGO W POŁOWIE LAT 80.

Słowa kluczowe: struktury organizacyjne, wojsko polskie, procesy modernizacyjne, potencjał bojowy

STRESZCZENIE

Przez cały okres funkcjonowania w strukturach układu warszawskiego, Wojsko Polskie postrzegane było jako druga siła tej organizacji. Jednocześnie, ograniczenia ekonomiczne sprawiły, że w niektórych dziedzinach było wyraźnie zacofane technologicznie. Z tego powodu, obiektywna ocena wartości bojowej Wojska Polskiego w tym okresie jest mocno utrudniona. W poniższym artykule zebrana i usystematyzowana została wiedza na temat liczebności, organizacji i uzbrojenia Wojska Polskiego w schyłkowym okresie funkcjonowania Układu Warszawskiego.

Przez cały okres istnienia Układu Warszawskiego, Wojsko Polskie stanowiło drugą po armii radzieckiej siłę tej organizacji. Pod względem liczebności personelu wojskowego, ilości posiadanego uzbrojenia konwencjonalnego oraz liczby wystawianych związków taktycznych, niewątpliwie było liczącą się siłą w skali kontynentu europejskiego. Jednocześnie na podstawie wstępnej analizy jego struktur organizacyjnych, uzbrojenia i wyposażenia technicznego, należy stwierdzić, że w niektórych dziedzinach Wojsko Polskie było technologicznie wyraźnie zacofane, co szczególnie zauważalne było na tle pierwszorzutowych jednostek radzieckich. Powodem tego stanu rzeczy były przede wszystkim ograniczenia ekonomiczne. Przez cały okres istnienia Układu Warszawskiego, sojusznicze zobowiązania zmuszały Polskę do

---

¹ Wiśniewski Gaweł – magister historii (Mazowiecka Wyższa Szkoła Humanistyczno-Społeczna – 2003), absolwent podyplomowych studiów bezpieczeństwa narodowego (Akademia Obrony Narodowej – 2005), problematyki zwalczania przestępczości zorganizowanej i terroryzmu (Uniwersytet Warszawski – 2007), studiów doktoranckich (Akademia Obrony Narodowej w Warszawie – 2014). Zainteresowania naukowe oscylują wokół problematyki szeroko rozumianego bezpieczeństwa, stosunków międzynarodowych, historii wojskowości, zwłaszcza w obszarze problematyki struktur organizacyjnych sił zbrojnych.

utrzymywania sił zbrojnych, których wielkość przekraczała możliwości ekonomiczne państwa. Odbijało się to negatywnie na zakresie prowadzonych procesów modernizacyjnych, zmuszając kierownictwo polskiej armii do podejmowania w tej dziedzinie trudnych kompromisów. Powyższe względy sprawiały, że liczebność, potencjał bojowy oraz struktury organizacyjne Wojska Polskiego nigdy nie osiągnęły wielkości i kształtu rekomendowanych w ramach Układu Warszawskiego. Na wartość bojową polskiej armii duży wpływ miała również prowadzona przez Związek Radziecki polityka przekazywania siłom zbrojnym sojuszników uzbrojenia starszej generacji. W wielu przypadkach zdarzało się, że nowe typy uzbrojenia w pierwszej kolejności otrzymywały armie NRD oraz CSRR. Celem artykułu jest usystematyzowanie wiedzy na temat struktur organizacyjnych, uzbrojenia oraz potencjału bojowego Sił Zbrojnych PRL w końcowym okresie istnienia Układu Warszawskiego. Zebrane w nim informacje powinny dać wyobrażenie o rzeczywistej wartości bojowej Wojska Polskiego w okresie jego największego rozwoju organizacyjnego w połowie lat 80. Wybór tego okresu nie jest przypadkowy. Mniej więcej od połowy lat 60., po okresie burzliwych przemian, struktury organizacyjne Wojska Polskiego ustabilizowały się i przez kolejnych 20 lat podlegały jedynie niewielkim zmianom. Tak długi okres stabilizacji w kolejnych latach już się nie powtórzył. W drugiej połowie lat 80. stopniowy rozpad bloku wschodniego wymusił rozpoczęcie procesu redukcji i transformacji polskiej armii, który w sposób ciągły trwa do czasów współczesnych.

W okresie przynależności Polski do Układu Warszawskiego jej siły zbrojne stanowiły podstawowy (ze względu na wielkość i spełniane funkcje) element systemu obrony kraju. Zagadnienia obronności państwa regulowane były przez Konstytucję PRL z 22 lipca 1952 roku oraz przez ustawę z 21 listopada 1967 roku o powszechnym obowiązku obrony PRL. Ta ostatnia w pełni regulowała organizację oraz zasady funkcjonowania systemu obronnego państwa. Zgodnie z jej postanowieniami, najwyższym organem odpowiedzialnym za kwestie bezpieczeństwa i obronności był Komitet Obrony Kraju. Zadaniem tej instytucji było ustalanie generalnych założeń obrony państwa, założeń organizacji sił zbrojnych i obrony cywilnej oraz kierowanie całokształtem spraw dotyczących obronności kraju. Komitet Obrony Kraju określał w szczególności zadania dla naczelnych i terenowych organów administracji państwowej, gospodarki narodowej i organizacji społecznych w zakresie szkolenia i przygotowań obronnych w czasie pokoju, a także zadania przewidziane do realizacji w czasie wojny. Przewodniczący KOK był najwyższym zwierzchnikiem sił zbrojnych. Od listopada 1983 roku, po nowelizacji ustawy o powszechnym obowiązku obrony, był on powoływany i odwoływany przez Sejm². Bezpośrednie dowo-

² *Sztab Generalny (Główny) Wojska Polskiego 1918-2003*, red. T. Panecki, F. Puchała, J. Szostak, Belllona, Warszawa 2003, s. 210.

dzenie siłami zbrojnymi pozostawało w kompetencji ministra Obrony Narodowej, będącego jednocześnie zastępcą przewodniczącego KOK do spraw Sił Zbrojnych i planowania strategiczno-obronnego. Jego rola i zadania precyzowane były w dziale pierwszym ustawy o powszechnym obowiązku obrony. Zgodnie z zawartymi w niej postanowieniami, do obowiązków ministra Obrony Narodowej należało:

- dowodzenie siłami zbrojnymi, kierowanie ich rozwojem, szkoleniem i przygotowaniem do obrony państwa,
- kierowanie administracją wojskową i sprawami kadrowymi oraz sprawami zaspokajania potrzeb sił zbrojnych, w szczególności materiałowo-technicznych i finansowych,
- kierowanie wykonywaniem obowiązku służby wojskowej, wychowywaniem żołnierzy oraz zaspokajaniem ich potrzeb socjalno-bytowych,
- kierowanie administrowaniem rezerw osobowych, dla celów powszechnego obowiązku obrony³.

System dowodzenia siłami zbrojnymi pod względem organizacyjnym oparty był na Sztapie Generalnym WP, Dowództwach Okręgów Wojskowych i Dowództwach rodzajów Sił Zbrojnych. Minister Obrony Narodowej pozostawał ich bezpośrednim zwierzchnikiem. Sztap Generalny zajmował w tym układzie dominującą pozycję, pełniąc rolę organu ministra Obrony Narodowej w zakresie dowodzenia i kierowania siłami zbrojnymi oraz koordynatora przedsięwzięć obronnych w państwie. Wiodąca rola Sztabu Generalnego uwydatniała się ze względu na spełniane funkcje: opracowywanie założeń strategiczno-operacyjnych obrony kraju, planowanie operacyjne, planowanie szkolenia operacyjnego, opracowywanie struktury Sił Zbrojnych, prognozowanie ich rozwoju oraz systemu dowodzenia nimi, planowanie i kierowanie systemem mobilizacyjnego rozwinięcia Sił Zbrojnych, a także planowanie ich potrzeb materiałowo-technicznych i finansowych⁴. Na początku lat 80., struktura Sztabu Generalnego tworzona była przez następujące jednostki organizacyjne:

- Zarząd I Operacyjny;
- Zarząd II Wywiadowczy;
- Zarząd VI Organizacyjny;
- Zarząd VII Planowania Materiałowego;
- Zarząd IX Topograficzny;
- Zarząd X Mobilizacji i Uzupelnień;
- Zarząd XI Normatywny;
- Zarząd XIV Informatyki;

³ Tamże, s. 209-210.

⁴ Tamże, s. 209.

- Oddział Szkolenia Operacyjnego;
- Zespół Struktur Organizacyjnych;
- Oddział V Ochrony Tajemnicy Wojskowej;
- Szefostwo Wojsk Łączności.

Pod względem funkcjonalnym wyżej wymienione podmioty wchodziły w skład 3 pionów, dowodzonych przez zastępców szefa Sztabu Generalnego. Zarząd I Operacyjny, Zarząd IX Topograficzny oraz Oddział Szkolenia Operacyjnego, wchodziły w skład pionu operacyjnego. W składzie pionu organizacyjno-mobilizacyjnego znajdowały się: Zarząd VI Organizacyjny, Zarząd VII Planowania Materiałowego, Zarząd X Mobilizacji i Uzupełnień oraz Zespół Struktur Organizacyjnych. W skład pionu systemów kierowania wchodziły: Zarząd XI Normatywny, Zarząd XIV Informatyki, Szefostwo Wojsk Łączności oraz Oddział V Ochrony Tajemnicy Wojskowej. Zarząd II Wywiadowczy, jako jedyny bezpośrednio podlegał szefowi Sztabu Generalnego⁵.

Usytuowanie wszystkich instytucji Sztabu Generalnego w pionach funkcjonalnych, niewątpliwie usprawniało organizację i koordynację pracy, zarówno w samym sztabie, jak i w ramach resortu Obrony Narodowej. W latach 1981-1990 struktura organizacyjna Sztabu Generalnego nie uległa istotniejszym przeobrażeniom, które naruszałyby jej dotychczasowy układ merytoryczny i funkcjonalny. Oceniając z perspektywy czasu można powiedzieć, że była to struktura stabilna i funkcjonalnie bardzo sprawna.

W połowie lat 80. liczebność Wojska Polskiego oscylowała w granicach 410 000 etatów, choć w rzeczywistości liczba pełniących służbę żołnierzy była nieco niższa⁶. Najliczniejszym jego komponentem były wojska lądowe, które jednak formalnie nie istniały jako oddzielny rodzaj sił zbrojnych. Pod względem organizacyjnym, składały się z trzech okręgów wojskowych: Warszawskiego, Śląskiego i Pomorskiego. Każdy z okręgów posiadał status rodzaju sił zbrojnych i podlegał bezpośrednio pod Sztab Generalny Wojska Polskiego i Ministerstwo Obrony Narodowej. Tego typu rozwiązanie stosowane było w pewnych okresach (m.in. w latach. 50. i 60.) w Siłach Zbrojnych ZSRR oraz w niektórych armiach państw Układu Warszawskiego⁷. Na czas wojny, każdy z Okręgów Wojskowych wystawiał do dyspozycji Zjednoczonych Sił Zbrojnych Układu Warszawskiego, po jednej armii ogólnowojskowej. Armie te wraz z armią lotniczą (wystawianą na bazie Wojsk Lotniczych) tworzyły wówczas

⁵ Relacja pisemna gen. bryg. R. Ropka [w:] *Sztab Generalny (Główny)...*, dz. cyt.

⁶ W. Zawadzki, *Wojsko Polskie w 2002 roku*, „Nowa Technika Wojskowa” 2002, nr 3, s. 16.

⁷ R. Fudali, B. Potyrała, *Od rozwoju do upadku. Siły zbrojne ZSRR w latach 1945-1991*, Wydawnictwo PWN, Warszawa 2009, s. 363-386.

front, który przechodził pod dowództwo sojusznicze, w rzeczywistości radzieckie⁸. W dyspozycji polskich Okręgów Wojskowych, pozostawały jednostki Obrony Terytorialnej Kraju oraz różnego typu jednostki pomocnicze i szkolne, przeznaczone do walki na tzw. froncie wewnętrznym. Począwszy od połowy lat 60., struktura organizacyjna lądowego komponentu Wojska Polskiego, nie ulegała istotniejszym przeobrażeniom. O jego sile decydowało 15 ogólnowojskowych związków taktycznych: 5 dywizji pancernych, 8 zmechanizowanych, 1 desantowa, 1 powietrzno-desantowa. Dywizje te były wspierane przez 4 brygady artylerii, 4 brygady rakiet taktyczno-operacyjnych, 4 brygady saperów oraz szereg mniejszych jednostek wsparcia i zabezpieczenia⁹. Podstawowy skład organizacyjny poszczególnych Okręgów Wojskowych oraz dyslokacja ich związków taktycznych w połowie lat 80., przedstawiały się następująco:

Warszawski Okręg Wojskowy

- 1 Warszawska Dywizja Zmechanizowana im. Tadeusza Kościuszki (Legionowo),
- 3 Pomorska Dywizja Zmechanizowana im. Romualda Traugutta (Lublin),
- 9 Drezdeńska Dywizja Zmechanizowana (Rzeszów),
- 6 Pomorska Dywizja Powietrzno-Desantowa (Kraków),
- 1 Warszawska Brygada Artylerii Armat (Węgorzewo),
- 32 Łużycka Brygada Artylerii (Orzysz),
- 2 Warszawska Brygada Saperów (Kazun).

Śląski Okręg Wojskowy

- 2 Warszawska Dywizja Zmechanizowana im. Henryka Dąbrowskiego (Nysa),
- 4 Pomorska Dywizja Zmechanizowana im. Jana Kilińskiego (Krosno Odrzańskie),
- 5 Saska Dywizja Pancerna im. Aleksandra Waszkiewicza (Gubin),
- 10 Sudecka Dywizja Pancerna im. Bohaterów Armii Radzieckiej (Opole),
- 11 Drezdeńska Dywizja Pancerna (Żagań),
- 5 Pomorska Brygada Artylerii Armat (Głogów),
- 3 Warszawska Brygada Artylerii (Biedrusko),
- 18 Brygada Artylerii (Bolesławiec),
- 1 Warszawska Brygada Saperów (Brzeg).

---

⁸ J. Poksiński, *Memorandum w sprawie Układu Warszawskiego oraz Planu rozwoju Sił Zbrojnych PRL w latach 1955-1965*, „Przegląd Wojskowo-Historyczny” 2000, nr 1(182), s. 85-90; J. Kajetanowicz, *Polskie wojska operacyjne w Układzie Warszawskim*, „Poligon” 2011, nr 5, s. 16-17.

⁹ W. Zawadzki, *Wojsko Polskie w...*, dz. cyt., s. 16.

Pomorski Okręg Wojskowy

- 8 Drezdeńska Dywizja Zmechanizowana im. Bartosza Głowackiego (Koszalin),
- 12 Dywizja Zmechanizowana im. Armii Ludowej (Szczecin),
- 15 Dywizja Zmechanizowana im. Gwardii Ludowej (Olsztyn),
- 16 Kaszubska Dywizja Pancerna (Elbląg),
- 20 Warszawska Dywizja Pancerna im. Konstantego Rokossowskiego (Szczecinek),
- 7 Łużycka Dywizja Desantowa (Gdańsk),
- 2 Pomorska Brygada Artylerii (Choszczno),
- 6 Pomorska Brygada Artylerii Armat (Toruń),
- 5 Brygada Saperów (Szczecin).

Pod względem poziomu gotowości bojowej oraz stopnia ukończenia w sprzęt i personel, dywizje Wojska Polskiego dzieliły się na 3 kategorie:

- dywizje w pełni rozwinięte (pierwszorzutowe),
- dywizje częściowo skadrowane,
- dywizje głęboko skadrowane.

Do jednostek pierwszorzutowych, utrzymywanych w stałej gotowości bojowej, zaliczały się wszystkie dywizje pancerne (5 DPanc, 10 Dpanc, 11 Dpanc, 16 Dpanc, 20 Dpanc), 3 dywizje zmechanizowane (4 DZ, 8 DZ, 12 DZ) oraz obydwie dywizje desantowe (6 DPD, 7 DD). Kolejne 3 dywizje zmechanizowane, po jednej w każdym Okręgu Wojskowym, zaliczały się do jednostek częściowo skadrowanych. Były to 1 DZ dla Okręgu Warszawskiego, 2 DZ dla Okręgu Śląskiego oraz 15 DZ dla Okręgu Pomorskiego. Specyficzna rola tych związków taktycznych polegała na szkoleniu podoficerów i młodszych specjalistów dla dywizji rozwiniętych, które w ten sposób zostały odciążone od tych zadań, skupiając się na bojowym zgraniu pododdziałów i jednostek. Pozostałe 2 dywizje zmechanizowane (3 DZ i 9 DZ) zostały głęboko skadrowane. Jednostki te pełniły w rzeczywistości rolę baz materiałowo-technicznych. Posiadały one jedynie szczątkową obsadę kadrową i wyposażone były w niewielkie ilości przestarzałego uzbrojenia, wycofanego wcześniej z jednostek pierwszorzutowych¹⁰. W połowie lat 80., dywizje te nadal używały czołgów T-34/85, wyprodukowanych przez przemysł krajowy w latach powojennych¹¹. Obydwie jednostki miały być rozwijane w wypadku wybuchu wojny, na bazie powołanych żołnierzy rezerwy.

---

¹⁰ Relacja pisemna gen. bryg. R. Ropka [w:] *Sztab Generalny (Główny)*..., dz. cyt.

¹¹ *Warszawski Okręg Wojskowy*, red. Z. Skuza, Bellona, Warszawa 1997, s. 47.

Struktura organizacyjna dywizji zmechanizowanej Wojska Polskiego w połowie lat 80., przedstawiała się następująco:

- dowództwo dywizji,
- kompania sztabowa,
- 3 pułki zmechanizowane,
- pułk czołgów,
- pułk artylerii,
- pułk artylerii przeciwlotniczej,
- dywizjon artylerii przeciwpancernej,
- dywizjon artylerii raketowej,
- dywizjon rakiet taktycznych,
- batalion łączności,
- batalion rozpoznawczy,
- batalion saperów,
- bateria dowodzenia szefa artylerii,
- kompania dowodzenia szefa OPL,
- kompania przeciwchemiczna,
- pododdziały tylowe (bataliony: zaopatrzenia, remontowy, medyczny)¹².

Struktura organizacyjna dywizji pancernej, różniła się przede wszystkim odwróconą proporcją ilości oddziałów broni głównej, czyli pułków czołgów i pułków zmechanizowanych.

Struktura organizacyjna pułku zmechanizowanego przewidywała 3 bataliony zmechanizowane, batalion czołgów, baterię haubic, baterię ppanc, baterię plot, kompanie: łączności, rozpoznawczą, saperów, zaopatrzenia, remontową i medyczną. Batalion zmechanizowany wyposażony był w 31 wozów bojowych i składał się z 3 kompanii zmechanizowanych (10 wozów w każdej) oraz baterii moździerzy 120 mm. Podstawowym typem pojazdu, używanym przez wojska zmechanizowane, był wówczas kołowy transporter opancerzony SKOT, chociaż do uzbrojenia oddziałów pierwszorzutowych sukcesywnie wprowadzano już gaśnicowe, bojowe wozy piechoty BWP-1. W połowie lat 80. w bojowe wozy piechoty uzbrojone były pułki zmechanizowane dywizji pancernych oraz po jednym pułku zmechanizowanym w 4 DZ, 8 DZ, 12 DZ¹³. Batalion czołgów pułku zmechanizowanego uzbrojony był w 40 czołgów i składał się z 3 kompanii po 13 czołgów w każdej. Bateria haubic

---

¹² E. Domański, E. Kospath Pawłowski, P. Matusak, J. Odziemkowski, T. Panecki, T. Rawski, *1 Dywizja Piechoty w dziejach oręża polskiego*, Oficyna wydawnicza „Ajaks”, Pruszków 1998, s. 179.

¹³ J. Kajetanowicz, *Polskie wojska pancerne i zmechanizowane w latach 1955-1990*, „Polygon” 2010, nr 3, s. 11-12.

pułku zmechanizowanego wyposażona była w 6 haubic holowanych 122 mm, M-30. W latach 80., w ramach wzmocnienia siły ognia oraz zwiększania autonomiczności oddziałów pancernych i zmechanizowanych, baterie te przekształcane były w dwubateryjne dywizjony. W niektórych pułkach związane to było z jednoczesnym przebrojeniem w haubice samobieżne 122 mm, 2S1 „Goździk”¹⁴.

Zupełnie inaczej zorganizowane były pułki czołgów Wojska Polskiego. W połowie lat 80. podstawowymi elementami typowego pułku czołgów było 5 kompanii czołgów, kompanie: łączności, rozpoznawcza, zmechanizowana, saperów, zaopatrzenia, remontowa oraz bateria plot. Każda z kompanii czołgów uzbrojona była w 16 wozów bojowych. W sumie, wraz z wozem dowódcy, w całym pułku znajdowało się 81 czołgów. Struktura kompanijna pułków czołgów wyróżniała polskie wojska pancerne na tle sił zbrojnych innych państw Układu Warszawskiego. Obowiązujące w jego ramach wymogi standaryzacyjne sprawiły, że większość sojuszniczych armii przyjęła stosowane w armii radzieckiej struktury batalionowe. Charakterystyczna struktura organizacyjna polskich pułków czołgów przyjęta została jeszcze w drugiej połowie lat 50¹⁵. Wymuszona sojuszniczymi zobowiązaniami konieczność utrzymania odpowiedniej liczby oddziałów przy jednoczesnym braku wozów bojowych doprowadziła wówczas do przyjęcia struktury oszczędnościowej, o mniejszej liczbie czołgów w stosunku do pułków armii radzieckiej¹⁶. W połowie lat 80. podstawowym typem wozu bojowego był czołg T-55 powoli zastępowany w niektórych jednostkach pierwszorazowych przez T-72. Jako pierwsze, w nowe wozy bojowe przebrojone zostały: 8 Pułk Czołgów w 11 DPanc, 27 Pułk Czołgów w 5 DPanc oraz 28 Pułk Czołgów w 20 DPanc. Wraz z przebrojeniem, pułki te przechodziły na strukturę batalionową wzorowaną na radzieckich¹⁷. Nowa organizacja przewidywała 3 bataliony po 31 czołgów, z których każdy składał się z 3 kompani po 10 wozów bojowych. W połowie lat 80. w Wojsku Polskim funkcjonowały więc 2 typy pułków czołgów różniących się zarówno uzbrojeniem, jak i strukturami organizacyjnymi. Stan ten w znacznym stopniu komplikował system szkolenia jednostek pancernych, a także tworzył pewne trudności w dowodzeniu różnorodnymi oddziałami w ramach związku taktycznego. Było więc to rozwiązanie przejściowe, które ulec miało likwi-

---

¹⁴ E. Kospath Pawłowski, P. Matusak, D. Radziwiłłowicz, *8 Dywizja Piechoty w dziejach oręża polskiego*, Oficyna wydawnicza „Ajaks”, Pruszków 1995, s. 184.

¹⁵ J. Kajetanowicz, *Polskie wojska lądowe w latach 1945-1960*, Europejskie Centrum Edukacyjne, Toruń 2003, s. 322.

¹⁶ Pod koniec lat 50. polski pułk czołgów składał się z 5 kompanii po 10 czołgów w każdej, podczas gdy w pułku radzieckim znajdowały się wówczas 3 bataliony po 31 wozów bojowych.

¹⁷ J. Kajetanowicz, *Polskie wojska pancerne...*, dz. cyt., s. 12.

dacji wraz z systematycznym przeobrażaniem wojsk pancernych w czołgi nowego typu.

Standardowym uzbrojeniem dywizyjnych pułków artylerii były holowane haubice 122 mm, M-30. W pierwszej połowie lat 80. rozpoczął już się jednak proces stopniowego przeobrażania ich w samobieżne haubice 122 mm, 2S1 „Goździk”. Do połowy lat 80. w nowy sprzęt przebrojono 33 Pułk Artylerii w 11 DPanc oraz 36 Pułk Artylerii w 20 DPanc¹⁸. Każda z dywizji pancernych i zmechanizowanych dysponowała również silnym komponentem artylerii raketowej. W jego uzbrojeniu znajdowały się artyleryjskie wyrzutnie raketowe BM-21 (w dywizjonach artylerii raketowej) oraz wyrzutnie taktycznych pocisków raketowych 9K52 „Luna-M” (w dywizjonach rakiet taktycznych).

Podstawowym typem uzbrojenia dywizyjnych pułków artylerii przeciwlotniczej były armaty 57 mm, S-60. W pierwszej połowie lat 80., stopniowo zaczęły być zastępowane przez znacznie nowocześniejsze przeciwlotnicze zestawy raketowe 2K12M „KUB” lub 9K33M2 „OSA”. Te pierwsze znalazły się w uzbrojeniu pułków przeciwlotniczych 10 DPanc, 11 DPanc oraz 20 DPanc, natomiast zestawy drugiego typu w pułkach 4 DZ oraz 8 DZ.

Zupełnie inne struktury organizacyjne, uzbrojenie oraz wyposażenie techniczne posiadały dywizje desantowe Wojska Polskiego – 6 Pomorska Dywizja Powietrzno-Desantowa oraz 7 Łużycka Dywizja Desantowa. Pierwsza z nich była dywizją tylko z nazwy. W rzeczywistości, pod względem liczebności oraz struktury organizacyjnej, 6 PDPD reprezentowała potencjał dużej brygady. W latach 80. w jej skład wchodziły:

- dowództwo dywizji,
- 4 bataliony powietrzno-desantowe,
- dywizjon artylerii mieszanej,
- bateria przeciwlotnicza,
- kompania łączności,
- kompania rozpoznawcza,
- kompania saperów,
- kompania przeciwchemiczna,
- batalion zabezpieczenia.

W skład batalionu powietrzno-desantowego wchodziły: 3 kompanie szturmowe, bateria moździerzy, bateria ppanc, bateria plot, kompania obsługi oraz plutony łączności, rozpoznawczy i saperów¹⁹. 6 PDPD przeznaczona była do wykonywa-

¹⁸ Tamże.

¹⁹ H. Królikowski, *6 Pomorska Dywizja Powietrzno-desantowa*, Oficyna wydawnicza „Ajaks”, Pruszków 1997, s. 108-118.

nia taktycznych desantów powietrznych, niszczenia lub opanowywania ważnych obiektów na tyłach nieprzyjaciela oraz prowadzenia działań dywersyjno-rozpoznawczych. Wymogi desantu spadochronowego sprawiły, że dywizja nie posiadała wozów bojowych ani innego uzbrojenia ciężkiego. Wsparcie ogniowe walczącym pododdziałom, zapewniały moździerze kal. 82 mm i 120 mm. Do walki z czołgami stosowane były ciężkie granatniki ppanc SPG-9D oraz przenośne wyrzutnie przeciwpancernych pocisków kierowanych 9K111 „Fagot”. Obronę przeciwlotniczą zapewniały działka plot ZU-23 oraz przenośne przeciwlotnicze zestawy raketowe 9K32M „Strzała 2M”.

7 Łużycka Dywizja Desantowa była wyspecjalizowaną jednostką piechoty morskiej. Przeznaczona była do forsowania w szybkim tempie szerokich przeszkód wodnych oraz działań w charakterze taktycznego desantu morskiego, w tym opanowywania niedużych wysp, portów i baz morskich, wykonywania uderzeń od strony morza na tyły nieprzyjaciela²⁰. 7 ŁDD odznaczała się nietypową pułkowo-kompanijną strukturą organizacyjną. W jej skład wchodziły:

- dowództwo dywizji,
- 3 pułki desantowe,
- batalion czołgów pływających,
- dywizjon artylerii raketowej,
- dywizjon rakiet taktycznych,
- bateria przeciwlotnicza,
- kompania łączności,
- kompania ochrony i regulacji ruchu,
- kompania rozpoznawcza,
- batalion saperów,
- pluton dowodzenia szefa artylerii,
- kompania dowodzenia szefa OPL,
- kompania przeciwchemiczna,
- pododdziały tyłowe (batalion remontowy, kompanie zaopatrzenia i medyczna).

W skład pułku desantowego wchodziło: 5 kompanii desantowych, kompania czołgów pływających, bateria moździerzy, bateria ppanc, kompania remontowa oraz plutony: łączności, ochrony i regulacji ruchu, rozpoznawczy, saperów, plot, zaopatrzenia i medyczny. Każda kompania desantowa wyposażona była w 8 gąsienicowych transporterów opancerzonych TOPAS-2AP oraz 1 transporter TOPAS-R2²¹.

---

²⁰ Tamże, s. 47.

²¹ W. Mazurek, *TOPAS-podstawowy wóz bojowy polskiej piechoty morskiej 1964-1994*, „Poligon” 2013, nr 2, s. 18.

Kompania czołgów pływających uzbrojona była w 16 wozów typu PT-76²². 7 ŁDD była jedynym związkiem taktycznym WP wyposażonym w transporterzy TOPAS oraz czołgi PT-76. Powodem tego były bardzo dobre właściwości amfibijne tych pojazdów, co predysponowało je do działań desantowych na morzu. Wsparcie ogniowe pododdziałów desantowych, zapewniały moździerze kal. 82 mm i 120 mm, artyleryjskie wyrzutnie raketowe BM-21 oraz wyrzutnie taktycznych pocisków rakietowych 2K6. Do zwalczania broni pancernej, stosowano samobieżne wyrzutnie przeciwpancernych pocisków kierowanych 9P133, na opancerzonych samochodach rozpoznawczych BRDM-2. Obronę przeciwlotniczą zapewniały przeciwlotnicze karabiny maszynowe PKM-2, działka ZU-23 oraz przenośne przeciwlotnicze zestawy raketowe „Strzała 2M”²³. W sumie, pod względem struktury organizacyjnej oraz ilości posiadanego uzbrojenia, 7 ŁDD reprezentowała potencjał lekkiej dywizji zmehanizowanej.

Wsparcie ogniowe walczącym związkom taktycznym zapewniały funkcjonujące na szczelbu Okręgów Wojskowych brygady artylerii armat oraz brygady rakiet taktyczno-operacyjnych (te drugie występowały oficjalnie jako brygady artylerii). Podstawowym uzbrojeniem brygad artylerii armat, w połowie lat 80. były holowane haubicoarmaty 152 mm, ML-20 oraz artyleryjskie wyrzutnie raketowe BM-21. W latach 80., powoli wprowadzane były również nowoczesne systemy samobieżne: armatohaubice 152 mm, wz. 77 „Dana” oraz armaty 203 mm, 2S7 „Pion”. Brygady rakiet taktyczno-operacyjnych uzbrojone były w wyrzutnie pocisków balistycznych R-300²⁴.

W połowie lat 80., na wyposażeniu wojsk lądowych znajdowało się łącznie: ok. 300 czołgów T-72, ok. 2500 czołgów T-55 i T-54, ok. 400 czołgów T-34/85, ok. 100 lekkich czołgów pływających PT-76, ok. 900 bojowych wozów piechoty BWP-1, ok. 2000 transporterów opancerzonych SKOT, ok. 120 transporterów TOPAS oraz ok. 2100 różnego typu systemów artyleryjskich²⁵.

Drugim pod względem liczebności komponentem Wojska Polskiego były Wojska Lotnicze. Konieczność budowy jednolitego systemu obrony powietrznej w ramach Układu Warszawskiego sprawiła, że dzieliły się one na 2 oddzielne rodzaje sił zbrojnych: Wojska Lotnicze oraz Wojska Obrony Powietrznej Kraju. Było to kolejne rozwiązanie przyjęte na wzór armii radzieckiej, nie do końca odpowiadające potrzebom polskich sił zbrojnych²⁶. Zadaniem Wojsk Lotniczych były działania

²² W. Mazurek, *7 Łużycka Dywizja Desantowa (1963-1986)*, „Armia” 2013, nr 4, s. 54-55.

²³ Tamże, s. 54-57.

²⁴ *Warszawski Okręg Wojskowy...*, dz. cyt., s. 54.

²⁵ J. Kajetanowicz, *Polskie wojska pancerne...*, dz. cyt., s. 13.

²⁶ J. Liwiński, *Uzbrojenie Polskiego Lotnictwa Wojskowego w latach 1961-2000*, „Lotnictwo Wojskowe” 2000, nr 6, s. 50.

na tzw. froncie zewnętrznym, przede wszystkim wsparcie oraz osłona z powietrza wojsk operacyjnych, działających w ramach sił sojuszniczych Układu Warszawskiego. Podstawowymi związkami taktycznymi Wojsk Lotniczych były 2 dywizje lotnictwa myśliwsko-bombowego oraz 1 dywizja lotnictwa myśliwskiego. Ich podstawowy skład organizacyjny, w połowie lat 80., przedstawiał się następująco:

- 2 Brandenburska Dywizja Lotnictwa Myśliwsko-Bombowego (Piła)
  - 6 Pułk Lotnictwa Myśliwsko-Bombowego (Piła),
  - 7 Pułk Lotnictwa Bombowo-Rozpoznawczego (Powidz),
  - 45 Pułk Lotnictwa Myśliwsko-Bombowego (Babimost).
  - 3 Brandenburska Dywizja Lotnictwa Myśliwsko-Bombowego (Świdwin)
  - 3 Pułk Lotnictwa Myśliwsko-Bombowego (Bydgoszcz),
  - 8 Pułk Lotnictwa Myśliwsko-Bombowego (Mirosławiec),
  - 40 Pułk Lotnictwa Myśliwsko-Bombowego (Świdwin).
  - 4 Pomorska Dywizja Lotnictwa Myśliwskiego (Malbork)
  - 2 Pułk Lotnictwa Myśliwskiego (Goleniów),
  - 9 Pułk Lotnictwa Myśliwskiego (Zegrze Pomorskie),
  - 41 Pułk Lotnictwa Myśliwskiego (Malbork).
- Poza strukturami dywizji znajdowały się:
- 13 Pułk Lotnictwa Transportowego (Kraków),
  - 32 Pułk Lotnictwa Rozpoznawczego (Sochaczew),
  - 36 Specjalny Pułk Lotnictwa Transportowego (Warszawa),
  - 37 Pułk Śmigłowców Transportowych (Łęczycza),
  - 49 Pułk Śmigłowców Bojowych (Pruszcz Gdański),
  - 56 Pułk Śmigłowców Bojowych (Inowrocław)²⁷.

Podstawowym zadaniem Wojsk Obrony Powietrznej Kraju była obrona i osłona przed uderzeniami z powietrza, terytorium kraju, a w szczególności ważnych rejonów i obiektów oraz znajdujących się na terytorium kraju wojsk. W przeciwieństwie do Wojsk Lotniczych, które w wypadku działań wojennych miały walczyć w ramach sił Układu Warszawskiego, WOPK działać miały w ramach systemu wewnętrznego i pozostawać pod narodowym dowództwem. Ze względu na stawiane przed nimi zadania w ich skład obok sił lotnictwa myśliwskiego wchodziły pododdziały artylerii obrony powietrznej (raketowe) oraz radiotechniczne. Pod względem organizacyjnym WOPK dzieliły się na Korpusy Obrony Powietrznej. W połowie lat 80., struktura oraz dyslokacja ich jednostek przedstawiała się następująco:

- 1 Korpus Obrony Powietrznej Kraju (Warszawa)
- 1 Pułk Lotnictwa Myśliwskiego (Mińsk Mazowiecki),

---

²⁷ Tamże, s. 53-54.

- 10 Pułk Lotnictwa Myśliwskiego (Łask),
- 3 Warszawska Brygada Artylerii OPK (Warszawa),
- 1 Brygada Radiotechniczna (Warszawa).
- 2 Korpus Obrony Powietrznej Kraju (Bydgoszcz)
- 28 Pułk Lotnictwa Myśliwskiego (Słupsk),
- 34 Pułk Lotnictwa Myśliwskiego (Gdynia),
- 4 Brygada Artylerii OPK (Gdynia),
- 26 Brygada Artylerii OPK (Gryfice),
- 2 Brygada Radiotechniczna (Bydgoszcz).
- 3 Korpus Obrony Powietrznej Kraju (Wrocław)
- 11 Pułk Lotnictwa Myśliwskiego (Wrocław),
- 62 Pułk Lotnictwa Myśliwskiego (Poznań),
- 1 Brygada Artylerii OPK (Bytom),
- 3 Brygada Radiotechniczna (Wrocław)²⁸.

W połowie lat 80. na wyposażeniu WL oraz WOPK znajdowało się łącznie ok. 300 samolotów szturmowych Lim-5/Lim-6, ok. 480 samolotów myśliwskich MiG-21, 40 samolotów myśliwskich MiG-23, 36 samolotów myśliwsko-bombowych Su-7, 23 samoloty myśliwsko-bombowe Su-20, 26 samolotów myśliwsko-bombowych Su-22, 270 śmigłowców wielozadaniowych Mi-2, 33 śmigłowce transportowe Mi-8 oraz 14 śmigłowców bojowych Mi-24D²⁹. Dywizjony rakietowe obrony powietrznej uzbrojone były w tym czasie w przeciwlotnicze zestawy rakietowe średniego zasięgu: S-75 „Dźwina”, S-75M „Wołchow” oraz krótkiego zasięgu: S-125 „Newa”. W roku 1985 do uzbrojenia wprowadzono również zestawy dalekiego zasięgu S-200 „Wega”.

Najmniejszym komponentem Wojska Polskiego była Marynarka Wojenna. Do jej zadań należały: obrona terytorium kraju przed uderzeniami od strony morza, w szczególności zwalczanie nieprzyjacielskich desantów powietrzno-morskich oraz prowadzenie aktywnych działań na Bałtyku, we współdziałaniu z flotami sojuzniczymi NRD i ZSRR. W ramach tych ostatnich, priorytetowym zadaniem PMW był udział w planowanej operacji desantowej na Półwyspie Jutlandzkim. Podstawowymi elementami struktury organizacyjnej Marynarki Wojennej były:

- 3 Flotylla Okrętów (Gdynia),
- 8 Flotylla Obrony Wybrzeża (Świnoujście),
- 9 Flotylla Obrony Wybrzeża (Hel),
- Morska Brygada Okrętów Pogranicza (Gdynia),
- 7 Pułk Lotnictwa Myśliwsko-Bombowego (Siemirowice),
- 16 Pułk Lotnictwa Specjalnego (Darłowo).

²⁸ Tamże, s. 54.

²⁹ Tamże, s. 53.

3 Flotylla Okrętów stanowiła główną siłę uderzeniową PMW. Jej głównym zadaniem było wykonywanie ataków raketowych i torpedowych na zespoły okrętów i statków nieprzyjaciela. W skład 3 Flotylli Okrętów wchodziły: 2 dywizjony kutrów raketowo-torpedowych, dywizjon okrętów podwodnych oraz flagowy okręt PMW – niszczyciel raketowy ORP „Warszawa”. Zgodnie z założeniami 3 Flotylla miała działać w ramach sił sojuszniczych, w oparciu o każdą dowolną bazę morską, polską lub innego państwa Układu Warszawskiego, w jej strukturach nie było żadnych jednostek brzegowych³⁰.

Głównym zadaniem 8 FOW była obrona zachodniej części polskiego wybrzeża. W związku ze specyfiką wykonywanych zadań, w jej skład wchodziły zarówno jednostki floty, jak i specjalistyczne jednostki brzegowe: inżynieryjne, przeciwlotnicze, zaopatrzeniowe, remontowe. Dodatkowym, bardzo ważnym zadaniem 8 FOW był udział w morskiej operacji desantowej sił UW na Półwyspie Jutlandzkim, dlatego też, w jej składzie znajdowała się 2 Brygada Okrętów Desantowych. W wypadku wojny, okręty desantowe brygady miały za zadanie wysadzenie na nieprzyjacielskim brzegu pierwszego rzutu 7 Łużyckiej Dywizji Desantowej (wzmocniony pułk desantowy). Oprócz brygady, w skład 8 FOW wchodził dywizjon trałowców bazowych, którego zadaniem było prowadzenie walki minowej (stawianie i niszczenie min morskich)³¹.

Stacjonująca na Helu 9 FOW, miała za zadanie obronę wschodniej części polskiego wybrzeża, ze szczególnym uwzględnieniem walki minowej oraz poszukiwania i zwalczania okrętów podwodnych. Oprócz jednostek brzegowych, analogicznych jak w 8 FOW, w jej skład wchodziły dywizjon ścigaczy okrętów podwodnych oraz dywizjon trałowców bazowych³².

Specyficzną jednostką PMW była Morska Brygada Okrętów Pogranicza. Jej zadaniem były działania patrolowe i ochrona polskiej granicy morskiej we współdziałaniu z jednostkami Wojsk Ochrony Pogranicza.

Marynarka Wojenna dysponowała również własnym komponentem lotniczym. Trzon polskiego lotnictwa morskiego tworzyły 7 Pułk Lotnictwa Myśliwsko-Bombowego, uzbrojony w samoloty Lim-6bis oraz 16 Pułk Lotnictwa Specjalnego, z jedną eskadrą zwalczania okrętów podwodnych, wyposażoną w śmigłowce Mi-14PL i jedną eskadrą ratowniczą na śmigłowcach Mi-2RM i Mi-14PS³³.

W połowie lat 80. na wyposażeniu PMW znajdowały się: 1 niszczyciel raketowy proj. 56AE, 3 okręty podwodne proj. 613, 2 małe okręty raketowe proj. 1241RE,

³⁰ J. Ciślak, *Polska Marynarka Wojenna 1995*, Bellona, Warszawa 1995, s. 12.

³¹ Tamże.

³² Tamże, s. 13.

³³ J. Liwiński, *Uzbrojenie Polskiego Lotnictwa...*, dz. cyt., s. 53.

12 kutrów raketowych proj. 205, 4 kutry torpedowe proj. 664, 8 ścigaczy okrętów podwodnych proj. 912, 11 trałowców bazowych proj. 254K/M, 12 trałowców bazowych proj. 206F, 3 trałowce redowe proj. 207D/P, 22 okręty desantowe średnie proj. 770/771, 1 okręt dowodzenia desantem proj. 776, 15 kutrów desantowych proj. 709 oraz szereg mniejszych jednostek pływających³⁴.

W połowie lat 80. Wojsko Polskie postrzegane było jako druga siła Układu Warszawskiego. Położenie geograficzne kraju, zadania stawiane w ramach Układu Warszawskiego oraz przyjęte założenia doktrynalne sprawiały, że elementem dominującym w strukturze sił zbrojnych PRL pozostawał ich komponent lądowy. Jego struktury organizacyjne, uzbrojenie i wyposażenie techniczne zgodnie z charakterem przewidywanych zadań zoptymalizowane było pod kątem prowadzenia typowych działań o wysokiej intensywności. W przypadku wojsk lądowych przejawiało się to zdecydowaną dominacją komponentu ciężkiego, a więc przede wszystkim wojsk pancernych i zmechanizowanych. W tym czasie w skład tych ostatnich wchodziło w sumie 15 ogólnowojskowych związków taktycznych, w których uzbrojeniu znajdowało się ponad 3 000 czołgów oraz podobna liczba transporterów opancerzonych i bojowych wozów piechoty. Ówczesne struktury organizacyjne polskich dywizji pancernych i zmechanizowanych ocenić należy jako nastawione na systematyczne łamanie oporu przeciwnika w ramach prowadzonych działań zaczepnych³⁵. W ramach operacji prowadzonych na tzw. froncie zewnętrznym, siły lądowe mogły liczyć na wsparcie ponad 500 samolotów szturmowych, myśliwskich i myśliwsko-bombowych ze składu Wojsk Lotniczych. Powyższe liczby wydawały się świadczyć o dużym potencjale bojowym polskiej armii. W rzeczywistości sytuacja była znacznie bardziej skomplikowana. Nawet w okresie najbardziej dynamicznego rozwoju technicznego w latach 60. i 70. procesy modernizacyjne koncentrowały się przede wszystkim na dziedzinach uznawanych za priorytetowe. Przykładowo, o ile przez cały ten okres systematycznie starano się prowadzić modernizację techniczną wojsk pancernych i zmechanizowanych, sukcesywnie wprowadzając do uzbrojenia nowe typy wozów bojowych oraz modernizując starsze, o tyle w przypadku artylerii analogiczne działania miały bardzo ograniczony charakter. Jeszcze pod koniec lat 70. jej uzbrojeniem pozostawały w zdecydowanej większości różnego typu działa holowane, przy czym podstawowe typy jak haubice M-30 czy armatohaubice ML-20 używane były w Wojsku Polskim jeszcze w okresie II wojny światowej. Biorąc pod uwagę przewidywany charakter działań bojowych w potencjalnym konflikcie na europejskim teatrze działań wojennych, powyższe braki znacznie

³⁴ J. Ciślak, *Polska Marynarka Wojenna...*, dz. cyt., s. 274-276.

³⁵ M. Huzarski, *Zagadnienia taktyki wojsk lądowych*, Adam Marszałek, Toruń 2000, s. 55.

ograniczały możliwości realizacji zadań stawianych przed wojskami lądowymi. Przede wszystkim, pomijając niedostateczne parametry balistyczne używanych dział, artyleria holowana miała bardzo ograniczone możliwości prowadzenia działań w terenie skażonym. Kierownictwo Wojska Polskiego pomimo świadomości powyższych braków nie dysponowało odpowiednią ilością środków dla równomiernego objęcia modernizacją techniczną wszystkich rodzajów wojsk, co wymuszało konieczność odsuwania niektórych przedsięwzięć w czasie. Obowiązujące w ramach Układu Warszawskiego ustalenia zobowiązywały Polskę do utrzymywania odpowiednio wysokiej liczebności oraz rozbudowanych struktur swoich sił zbrojnych. Duża liczebnie armia generowała odpowiednio wysokie koszty vegetatywne, tym samym znacznie ograniczając ilość środków na modernizację techniczną. Przede wszystkim jednak, utrzymywanie licznej armii stanowiło ogromne obciążenie dla budżetu państwa i było jednym z głównych powodów załamania gospodarki PRL. Na skutek tego, w latach 80. wydatki na wojsko uległy wyraźnemu zmniejszeniu, co negatywnie odbiło się na zaplanowanych wcześniej programach modernizacyjnych. Zgodnie z założeniami, dekada lat 80. miała być okresem intensywnej modernizacji technicznej, prowadzącej do generacyjnej wymiany wielu rodzajów uzbrojenia. W tym czasie potencjał bojowy wojsk lądowych miał zostać wzmocniony poprzez wyposażenie jednostek pierwszorzutowych w czołgi T-72. Używane dotychczas holowane systemy artyleryjskie miały zostać uzupełnione (a docelowo zastąpione) przez działa samobieżne: 2S1 „Goździk”, wz. 77 „Dana”, 2S7 „Pion”. Planowane było także pozyskanie nowych typów bojowych wozów piechoty, artyleryjskich wyrzutni raketowych, a także wyrzutni przeciwpancernych pocisków kierowanych. Obrona przeciwlotnicza wojsk lądowych miała zostać w dużym stopniu przebrojona w systemy raketowe 2K12M „KUB” i 9K33M2 „OSA”. Do uzbrojenia Wojsk Lotniczych oraz Wojsk Obrony Powietrznej Kraju trafić miały samoloty myśliwskie MiG-23 oraz myśliwsko-bombowe Su-22M4. Lotnictwo śmigłowe uzyskało znacznie większe możliwości wsparcia działań wojsk lądowych dzięki wprowadzeniu do uzbrojenia śmigłowców szturmowych Mi-24. Istotnemu wzmocnieniu ulec miała także obrona przeciwlotnicza terytorium kraju. W latach 80. planowane było między innymi pozyskanie dla dywizjonów raketowych OPK nowoczesnych zestawów średniego zasięgu S-300P. W latach 80. Marynarka Wojenna miała otrzymać między innymi 4 okręty podwodne proj. 877. Jej lekkie siły uderzeniowe miały zostać istotnie wzmocnione poprzez zastąpienie kutrów raketowych proj. 205 przez małe okręty raketowe proj. 151/660 lub proj. 1241RE. Potencjał sił desantowych miał zostać utrzymany dzięki wprowadzeniu do eksploatacji serii bardzo udanych średnich okrętów desantowych proj. 767. Niestety, wspomniane wcześniej ograniczenia finansowe sprawiły, że uzbrojenie nowej generacji, zostało

wprowadzono do wyposażenia Wojska Polskiego w niewielkich ilościach, dalece niewystarczających do zaspokojenia jego potrzeb. Przykładowo, spośród 23 pułków czołgów jakie w połowie lat 80. funkcjonowały w strukturach polskich wojsk lądowych, zaledwie 3 uzbrojone były w czołgi T-72. W tym czasie podstawowymi typami uzbrojenia Wojska Polskiego nadal pozostawały czołgi T-55, różnego typu holowane systemy artyleryjskie czy samoloty Lim-6 i MiG-21, a więc uzbrojenie już przestarzałe i zdecydowanie niespełniające wymogów ówczesnego pola walki. Jednocześnie dekada lat 80. była okresem intensywnej modernizacji sił zbrojnych państw NATO, w wielu dziedzinach mającej charakter rewolucji technicznej. W ich arsenałach pojawiły się nowe typy uzbrojenia (np.: czołgi III generacji, nowoczesne bojowe wozy piechoty, śmigłowce szturmowe), pod względem zaawansowania technologicznego, znacznie przewyższające nowe uzbrojenie Wojska Polskiego. Szczególnie widoczne było to na przykładzie broni pancernej, której modernizacja traktowana była w Wojsku Polskim priorytetowo. Czołgi T-72 wyraźnie ustępowały niemieckim czołgom Leopard-2, amerykańskim M-1 Abrams czy brytyjskim Challengerom pod względem odporności opancerzenia, manewrowości oraz możliwości prowadzenia działań w nocy i trudnych warunkach atmosferycznych. Powyższe czynniki sprawiły, że polska armia, w krótkim czasie znalazła się w stanie technologicznego zacofania. Tym samym znacznemu ograniczeniu uległy jej możliwości realizacji stawianych przed nią zadań, w tym przede wszystkim prowadzenia szeroko zakrojonych działań ofensywnych w ramach sił Układu Warszawskiego. Podobne problemy dotyczyły także pozostałych państw sojuszu. Katastrofalna sytuacja gospodarcza całego bloku wschodniego wymusiła znaczne ograniczenie potencjału bojowego sił zbrojnych wszystkich wchodzących w jego skład państw, w tym także ZSRR. Zmiany te były powiązane z wprowadzeniem w roku 1987 nowej doktryny wojennej Układu Warszawskiego o charakterze obronnym³⁶. Dokument ten miał również bardzo istotne znaczenie dla dalszego funkcjonowania Wojska Polskiego. Pod koniec lat 80. w polskiej armii zachodzą istotne zmiany odzwierciedlające obronny charakter nowej doktryny Układu Warszawskiego oraz nowej polskiej doktryny wojennej z roku 1989. W ciągu kilku najbliższych lat Wojsko Polskie poddane zostało głębokiej redukcji oraz reorganizacji zasadniczo zmieniającej jego dotychczasowy charakter.

---

³⁶ *Sztab Generalny (Główny)...*, dz. cyt., s. 237-238.

Bibliografia

1. Babula J., *Wojsko Polskie 1945-1989. Próba analizy operacyjnej*, Bellona, Warszawa 1998.
2. Ciślak J., *Polska Marynarka Wojenna 1995*, Bellona, Warszawa 1995.
3. Domański E., Kospath-Pawłowski E., Matusak P., Odziemkowski J., Panecki T., Rawski T., *1 Dywizja Piechoty w dziejach oręża polskiego*, Oficyna wydawnicza „Ajaks”, Pruszków 1998.
4. Fudali R., Potyrała B., *Od rozwoju do upadku. Siły Zbrojne ZSRR w latach 1945-1991*, Wydawnictwo PWN, Warszawa 2009.
5. Huzarski M., *Zagadnienia taktyki wojsk lądowych*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2000.
6. Kajetanowicz J., *Polskie wojska lądowe w latach 1945-1960*, Europejskie Centrum Edukacyjne, Toruń 2003.
7. Kajetanowicz J., *Polskie wojska operacyjne w Układzie Warszawskim*, „Poligon” 2011, nr 5.
8. Kajetanowicz J., *Polskie wojska pancerne i zmechanizowane w latach 1955-1990*, „Poligon” 2000, nr 3.
9. Kajetanowicz J., *Wojska Obrony Terytorialnej Kraju w systemie bezpieczeństwa Polski w latach 1959-1989*, „Poligon” 2013 nr 2.
10. Kospath-Pawłowski E., Matusak P., Radziwiłłowicz D., *8 Dywizja Piechoty w dziejach oręża polskiego*, Oficyna wydawnicza Ajaks, Pruszków 1995.
11. Królikowski H., *6 Pomorska Dywizja Powietrzno-Desantowa*, Oficyna wydawnicza „Ajaks”, Pruszków 1997.
12. Liwiński J., *Uzbrojenie Polskiego Lotnictwa Wojskowego w latach 1961-2000*, „Lotnictwo Wojskowe” 2000, nr 6.
13. Mazurek W., Pacek B., Polak A., *7 Łużycka Dywizja Desantowa 1963-1986*, AON, Warszawa 2013.
14. Mazurek W., *7 Łużycka Dywizja Desantowa (1963-1986)*, „Armia” 2013, nr 4.
15. Mazurek W., *TOPAS – podstawowy wóz bojowy polskiej piechoty morskiej 1964-1994*, „Poligon” 2013, nr 2.
16. Poksiński J., *Memorandum w sprawie utworzenia Układu Warszawskiego oraz Planu rozwoju Sił Zbrojnych PRL w latach 1955-1965*, „Przegląd Wojskowo-Historyczny” 2000, nr 1(182).
17. *Sztab Generalny (Główny) Wojska Polskiego 1918-2003*, red. T. Panecki, F. Puchała, J. Szostak, Bellona, Warszawa 2003.
18. *Warszawski Okręg Wojskowy*, red. Z. Skuza, Bellona, Warszawa 1997.
19. Zawadzki W., *Wojsko Polskie w 2002 roku*, „Nowa Technika Wojskowa” 2002, nr 3.

*****

ORGANISATIONAL STRUCTURES, ARMAMENT AND TECHNICAL EQUIPMENT OF THE POLISH ARMY IN THE MID 80'S.

Keywords: The Warsaw pact, organisational structures, Polish army, modernisation processes, military capability

SUMMARY

Throughout the whole period of its membership in the Warsaw pact, the Polish army was perceived as the second strongest one within the organisation. At the same time, due to economical limitations, in some respects it was clearly technologically behind the times. For this reason, objective evaluation of the Polish army's military capability is rather difficult. In the following article, the author has gathered and structured the knowledge regarding the size, organisation and armament of the Polish army in the late period of the Warsaw pact's existence.